

Milieu: een inleiding (Libcom)

Libcom

23 februari 2019

Inhoudsopgave

Milieuproblemen	4
Wat is de achtergrond van de ecologische crisis?	6
Kapitalisme	8
De staat	10
Klasse	12
Hoe is het probleem op te lossen?	14
Op de werkplek	16
In de gemeenschap	18
Conclusie	20
Meer informatie	22

De aarde wordt geconfronteerd met een milieucrisis van een schaal die in de menselijke geschiedenis ongekend is. Deze crisis veroorzaakt nu al ernstig menselijk lijden en brengt, als het zo doorgaat, het voortbestaan van het menselijk leven op de planeet in steeds groter gevaar.

Milieuproblemen

De meest schadelijke milieuproblemen ter wereld van nu zijn de volgende:

- **Luchtvervuiling:** zorgt voor klimaatverandering, een algemene temperatuurstijging die het weerpatroon ernstig verstoort en grote overstromingen, droogteperioden en ziekten veroorzaakt als gevolg waarvan miljoenen mensen zullen omkomen. Luchtvervuiling vernietigt ook de ozonlaag (die gevaarlijke en kankerverwekkende stralen uit het zonlicht filtert) en veroorzaakt daarnaast ademhalings- en andere ziektes, die volgens de Wereldgezondheidsorganisatie bij elkaar genomen meer dan 6 miljoen mensen per jaar het leven kosten.
- **Vast afval:** zee- en landomgevingen worden vergiftigd door het dumpen van gevaarlijk industrieel afval (zoals kwik en kernafval). Bovendien worden door het gebruik van niet-biologisch afbreekbaar materiaal in producten en verpakkingen grote delen van de wereld omgevormd tot vuilnishopen, die giftig en schadelijk zijn voor de gezondheid van mensen.
- **Bodemerosie:** het gevolg van het gebruik van kunstmatige meststoffen, pesticiden, etc. evenals schadelijke vormen van landgebruik en het kappen van bomen. Door al deze oorzaken wordt de bodem sneller verbruikt dan dat deze aangevuld wordt, een verschijnsel dat armoede op het platteland met zich meebrengt. Sommige wetenschappers suggereren dat tegen 2030 nog slechts één vijfde van de bossen ter wereld overgebleven zal zijn, waarvan nog eens een tiende in een aangetaste toestand zal verkeren.
- **Uitsterving:** planten en dieren sterven momenteel in een hoger tempo uit dan op welk moment ook sinds het uitsterven van de dinosauriërs. Dit verlies aan dieren en plantensoorten ondermijnt de ecosfeer waarvan al het leven op de planeet afhankelijk is.

**Wat is de achtergrond van de
ecologische crisis?**

Mensen zeggen vaak dat de wereld in huidige situatie verkeert omdat er eenvoudigweg teveel mensen zijn of dat deze door moderne technologie wordt veroorzaakt.

Maar het is een feit dat veel van de meest schadelijke praktijken niet bedreven worden door of ten behoeve van de meeste mensen, en evenmin is het zo dat de modernste industriële technieken inherent destructief zijn.

Het probleem is dus niet dat er teveel mensen zijn of dat moderne technologie inherent destructief is. Het probleem is hoe de maatschappij van nu - en met name de industrie - werkt. Specifiek is het de verbranding van fossiele brandstoffen zoals olie, kolen en gas waarbij koolstofdioxide (CO₂) vrijkomt die de opwarming van de aarde veroorzaakt en die de planeet doet afkoersen op een rampscenario. Maar dat hoeft niet de uitkomst te zijn.

Er zijn veel gevaarlijke technologieën en gebruikte stoffen die vervangen kunnen worden. In plaats van het verbranden van fossiele brandstoffen, kunnen er duurzame energiebronnen gebruikt worden, zoals wind- of zonne-energie. Plastics die voortkomen uit de petrochemische processen (voor dingen als plastic tassen), die niet biologisch afbreekbaar zijn, kunnen vervangen worden door plastics op basis van zetmeel (die veilig afgebroken worden als ze buiten blijven liggen).

Milieuvriendelijk leven betekent niet per se dat we een lagere levensstandaard moeten accepteren. De werkelijke oorzaak voor de milieucrisis is niet dat gewone mensen te vaak het licht laten branden of de verkeerde soort zeep gebruiken. Wat er ecologisch onhoudbaar is, is een chronisch verspillend productiesysteem. De echte schuld voor de milieucrisis moet dus op het bordje van het kapitalisme gelegd worden, en op dat van de maatschappij die door de krachten ervan is voortgebracht.

Kapitalisme

Het kapitalisme is een enorm verspillend productiesysteem, dat gericht is op concurrentie op de markt en het maken van winst. Bedrijven die deze concurrentie willen overleven, moeten zorgen dat ze hun winsten maximaliseren. En om winst te maximaliseren, moeten ze hun kosten laag houden. Dus net zoals de lonen van werkers een kostenpost zijn die zo laag mogelijk gehouden moet worden, zijn ook de kosten van het beschermen van het milieu en het veilig verwerken van afvalstoffen dat. Lees hier onze inleiding over kapitalisme. libcom.org

Het installeren van veiligheidsapparatuur en het controleren van gevaarlijke materialen kost geld en gaat ten koste van de potentiële winst. Het is winstgevender om deze kosten in de vorm van vervuiling naar de samenleving af te schuiven.

Wat we hier nog achterwege laten zijn al de zaken die op een verspillende of inefficiënte manier worden geproduceerd. Heel veel producten worden gemaakt op een manier dat ze ook weer na niet al te lange tijd stuk zullen gaan ("ingebouwde veroudering"). Nuttelose of inefficiënte goederen worden gepromoot en via massale reclamecampagnes aan de man gebracht, vaak nog met overheidssteun (zoals personenauto's in plaats van openbaar vervoer). Dezelfde reclame's sporen ons aan om nuttige gebruiksvoorwerpen weg te doen als ze niet meer hip zijn en ze door nieuwe te vervangen.

Ook worden niet alle goederen die er onder het kapitalisme geproduceerd worden, door gewone mensen verbruikt. Soms produceren bedrijven meer van bepaalde producten dan de hoeveelheid die er op de markt afgezet kan worden, wat tot instorting van de prijs en economische recessie kan leiden. De oplossing van het bedrijfsleven is om de "overtollige" goederen te vernietigen of op te slaan, in plaats van ze te distribueren aan hen die er behoefte aan hebben. In 1991 werd er wereldwijd 200 miljoen ton graan opgeslagen om de prijs van graan op een bepaald peil te houden. Drie miljoen ton was voldoende geweest om in datzelfde jaar hongersnood in Afrika te voorkomen. En de situatie vandaag is niet anders, omdat jaarlijks consequent bijna de helft van al het geproduceerde voedsel verspild wordt.

De staat

In een kapitalistische maatschappij hangt het succes of falen van een staat af van het succes of falen van het kapitalisme daarbinnen. Dat betekent dat voor iedere staat die deel uitmaakt van de kapitalistische maatschappij, de belangrijkste taak het bevorderen van winst en groei van de economie is. Lees hier onze inleiding over de staat.

De staat zal niet bereidwillig een degelijk stelsel van milieubeschermingswetten tegen bedrijven uitvaardigen, omdat hij hun winsten (en zijn eigen belastinginkomsten) niet wil schaden.

Daarbovenop komt nog dat het vaak gevreesd wordt dat krachtig milieubeleid een land "onaantrekkelijk maakt" voor investeringen. Bijvoorbeeld slaagden grote ondernemingen in Nederland er in 1992 in om een voorgestelde belasting op koolstofvervuiling te blokkeren door te dreigen naar andere landen te verhuizen.

Het milieu als zodanig kan niet gered worden door middel van de staat, of door een "groene" partij aan de macht te helpen. Zoals alle oppositiepartijen, zijn groene partijen altijd vol van radicale plannen als ze in de oppositie zitten maar gedragen zich net als de rest wanneer ze meeregeren. In Duitsland in 2001 maakten de Groenen deel uit van de regering en veroordeelden ze de protesten tegen het transport van kernafval en droegen medeverantwoordelijkheid voor het mobiliseren van 17,000 man politie tegen de bewoners die de protesten voerden.

In 2007 trad de Ierse Groene Partij, die de "Shell to Sea"-campagne had gesteund tegen de winning van aardgas ten noordwesten van Ierland, toe tot de regering. Al gauw pasten ze hun standpunt aan, en toen het gaswinningsproject toch doorging, was het zelfs een Groene politicus die daarbij aan het roer stond.

Klasse

In het algemene zin is het helder dat de milieucrisis impact heeft op iedereen en de overlevingskansen schaadt van de mensheid in zijn geheel.

Maar al vormt de milieucrisis een wereldwijde bedreiging, zijn mensen die bij de werkende klasse horen degenen die erdoor het zwaarst geraakt worden. Wij zijn degenen die het gevaarlijke werk doen dat zowel milieudegradatie veroorzaakt, en die wonen in gebieden die door vervuiling geraakt worden, terwijl mensen met meer geld de mogelijkheid hebben naar elders te verhuizen.

Hoewel op langere termijn een mondiale ecologische crisis iedereen zou raken, heeft niet iedereen een direct belang om ertegen in het geweer te komen: bazen/eigenaars en de staat profiteren direct van de processen die milieuschade aanrichten. Alleen de werkende klasse heeft in het hier en nu een onmiddellijk belang bij het beschermen van het milieu.

De tegenstelling van 'banen' versus 'het milieu' die vaak te berde gebracht wordt, slaat de plank mis. Ten eerste, omdat degenen die in schadelijke industrieën werken, vaak wonen in dezelfde gebieden waar de milieuschade aangericht wordt. Dus het is hun gezondheid, en die van hun vrienden en familie, die zowel thuis als op het werk op het spel staat.

Ten tweede, omdat de betrokkenheid van de staat en de werkgever gespeeld is. Als ze winst kunnen maken, zullen ze het milieuaspect bagatelliseren door te zeggen dat er tenminste banen gecreëerd worden. En als het ophoudt winstgevend of economisch relevant te zijn, dan wordt de locatie opgedoekt, met wat opportune woorden over het milieu terwijl iedereen op straat staat. Dit patroon was bijvoorbeeld te zien bij de ILVA-staalfabrieken in Italië.

Hoe is het probleem op te lossen?

Aangezien het kapitalisme een inherent destructief systeem is, is de enige manier om de milieucrisis te stoppen uiteindelijk het scheppen van een nieuwe maatschappij op basis van menselijke behoeftes in plaats van winst.

Maar dat betekent niet dat er in de tussentijd niets aan te doen is. De milieucrisis wordt voortgebracht door het kapitalisme en moet dus aangepakt worden door daar tegen in te gaan. Omdat de staat van dit systeem deel uitmaakt, kan alleen massale actie op grassroots-niveau een effectief middel daartoe zijn.

Om die tot stand te brengen moeten milieubewegingen zich op een zinnige manier verhouden tot de alledaagse behoeften van onze klasse. Om die reden zien we niet veel nut in abstracte betrokkenheid met het milieu die losstaat van de klassenstrijd.

Op de werkplek

Als degenen die alle maatschappelijke rijkdom voortbrengen is de werkende klasse in staat om met actie in de productiesfeer een machtig wapen tegen onze bazen in te zetten.

Omdat een groot aandeel van de milieuschade door de industrie veroorzaakt wordt en arbeiders en arbeidersgemeenschappen als eersten slachtoffer daarvan zijn, is arbeidersstrijd vaak de eerste inspanning die er geleverd wordt om het milieu te beschermen.

Door te letten op milieuschade, maken we een verbinding tussen het gevecht voor veiligere en betere werk-omstandigheden, voor onze gezondheid (zowel op het werk als daarbuiten) en voor het milieu. We kunnen het industrieel gebruik van giftige stoffen blootleggen, eisen dat bedrijven waar mogelijk gerecyclede producten gebruiken en dat ze alternatieven zoeken voor producten die het milieu schaden.

Als ze genoeg macht op de werkplek hebben, kunnen arbeiders zelfs afdwingen dat er in vervuilende bedrijfstakken betere milieumaatregelen genomen worden. In de jaren zeventig waren er bijvoorbeeld Australische werkers in de bouwsector die "groene boycotts" organiseerden en weigerden te werken aan projecten die milieuschade veroorzaakten.

In de gemeenschap

Veel milieuactivisme vanuit de werkende klasse vindt plaats in gemeenschappen, zoals campagnes voor beter openbaar vervoer om te zorgen dat mensen minder aangewezen zijn op het gebruik van personenauto's.

Ook kan het de vorm aannemen van protest om ecologisch destructieve bouw- of gebiedsontwikkelingsprojecten tegen te houden. In Groot-Brittannië in de vroege jaren negentig vonden er bijvoorbeeld veel protesten plaats tegen de aanleg van nieuwe wegen. Hoewel veel van die campagnes niet in hun doel slaagden, waren er in 1995 wel 300 geplande wegen - waarvoor natuurgebieden of bestaande woongebieden hadden moeten wijken - die weer geschrapt werden.

In 2012 dwongen bewoners van Shifang in West-China de regering om hun plan op te geven van een massale koperlegeringenfabriek in de streek, die vermoedelijk tot ernstige vervuiling en gezondheidsschade geleid had. In Italië zijn er veel voorbeelden van werkende-klasse-milieubewegingen, zoals de "No TAV"-beweging tegen de hogesnelheidsspoorlijn door de bergen van Piedmont, waarbij hele gemeenschappen overgaan tot directe actie om te kunnen blijven leven waar ze leven.

Conclusie

Milieuverwoesting brengt op tal van vlakken ernstige schade aan de planeet toe, en vormt een bedreiging voor het voortbestaan van alle soorten, inclusief onze eigen soort. Dit is niet het resultaat van slechte keuzes gemaakt door individuen, maar van hoe de maatschappij georganiseerd is.

Bedrijven kunnen hun winst maximaliseren als ze zich geen zorgen hoeven maken over het milieu, terwijl overheden investeringen aanmoedigen als ze niet teveel strenge regels willen handhaven.

Als gevolg daarvan komt het op de werkende klasse aan om het milieu te verdedigen, aangezien wij de enige mensen zijn die een direct belang hebben om dat te doen. En hoewel we directe actie kunnen toepassen om milieuschade te bestrijden, moeten we uiteindelijk ons collectieve vermogen gebruiken om een nieuwe wereld in het leven te roepen die niet gebaseerd is op het eindeloos nastreven van winst maar op het bevredigen van menselijke behoeftes; een gezonde en schone leefomgeving is daar een cruciaal onderdeel van.

Meer informatie

- Ecology and class: where there's brass, there's muck - Anarchist Federation - Een (Engelstalig) pamflet over de actuele milieucrisis, wat eraan gedaan wordt en hoe er een ecologisch duurzame wereld eruit zou zien, vanuit een libertair-communistisch perspectief.
- Social Ecology versus Deep Ecology: A Challenge for the Ecology Movement - Murray Bookchin - Murray Bookchin's kritiek van de 'mystieke' *deep ecologists* en zijn bijdrage aan de ontwikkeling van een milieubeweging die "pro-werkende klasse" is.
- Climate change and capitalist growth - Joseph Kay - Een bijdrage over de vraag of het kapitalisme volledig onvermogen is om klimaatverandering in te perken, en hoe een kapitalistische poging om het milieu te redden eruit zou zien (en ook, wat daarvan de gevolgen zouden zijn).
- Nature, Neoliberalism and Sustainable Development: Between Charybdis and Scylla - Harry Cleaver - Een autonomistisch-marxistische kijk op de milieugevolgen van kapitalistische ontwikkeling.
- The politics of anti-road struggle and the struggles of anti-road politics - the case of the No M11 link road campaign - Aufheben - Een fantastisch en gedetailleerd artikel over de Britse anti-wegenbeweging van de jaren negentig
- 1971-1974: Green bans by builders in Australia - Een geschiedenis van de massale campagne van acties door bouwarbeiders die het milieu en lokale gemeenschappen beschermden door te weigeren aan schadelijke projecten mee te werken.

nl.anarchistlibraries.net

Libcom
Milieu: een inleiding (Libcom)
23 februari 2019

libcom.org

a-bieb.nl